

KIPR

Organizacje Ekologiczne w Polsce i na świecie – analiza część III

W obliczu rosnących wyzwań środowiskowych na świecie, rola organizacji ekologicznych staje się coraz bardziej kluczowa. Działalność tych organizacji, skupiających się na ochronie środowiska naturalnego, zrównoważonym rozwoju oraz promowaniu ekologicznych postaw, stanowi istotny element globalnych wysiłków na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatycznym, degradacji ekosystemów i utraty bioróżnorodności.

Centrum Analiz Konfederacji Inicjatyw Pozarządowych Rzeczypospolitej postanowiło wydać cykl analiz dotyczących organizacji ekologicznych, ich praw i obowiązków oraz sposobów działania. Początkowo Centrum Analiz planowało opublikowanie dwuczęściowej analizy dotyczącej działalności organizacji ekologicznych w Polsce i na świecie. Jednakże, po dokładniejszym zapoznaniu się z tematem oraz głębszej analizie problematyki, Centrum Analiz doszło do wniosku, iż rola organizacji ekologicznych w ochronie środowiska oraz ich wpływ na procesy decyzyjne są na tyle złożone i istotne, że wymagają szerszego ujęcia.

Pierwsza część analizy dotyczyła prawnych aspektów działalności organizacji ekologicznych zarówno w Polsce, jak i na świecie. Analiza skupiła się na przepisach prawa krajowego oraz międzynarodowego, które regulują ochronę środowiska, a także działalność tych organizacji. Analiza rozpatruje również rolę organizacji ekologicznych w promowaniu zrównoważonego rozwoju, ich prawa, obowiązki oraz wyzwania związane z regulacjami prawnymi. Podkreśla znaczenie ochrony środowiska w konstytucjach różnych krajów oraz współpracę organizacji ekologicznych z instytucjami publicznymi na rzecz wspólnego celu, jakim jest ochrona środowiska naturalnego.

Druga część analizy dotyczy działalności organizacji ekologicznych, praw i obowiązków im przysługujących. Warto wspomnieć, iż Ustawodawca przyznał takim podmiotom wyjątkowe prawa. Kluczowym elementem jest ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku, która definiuje prawa i obowiązki organizacji ekologicznych, w tym prawa do udziału w postępowaniach administracyjnych oraz możliwość składania odwołań i skarg. Najważniejszym prawem jest prawo uczestniczenia w postępowaniach administracyjnych wymagających udziału społeczeństwa. Prawo

KIPR

to pozwala między innymi na składaniu wniosków i dowodów, co daje realny wpływ na decyzje dotyczące ochrony środowiska. Innymi prawami są prawa do wniesienia odwołania i skargi do sądu administracyjnego, które są istotnymi narzędziami umożliwiającym organizacjom ekologicznym kwestionowanie decyzji administracyjnych. Dzięki temu mogą one reagować na decyzje, które są niezgodne z zasadami ochrony środowiska, nawet jeśli nie uczestniczyły w postępowaniu na wcześniejszych etapach

Niniejsza, trzecia i ostatnia część cyklu analiz będzie obejmować kwestie związane z wyzwaniem, z jakimi borykają się organizacje ekologiczne oraz możliwościami, jakie mają przed sobą, aby jeszcze efektywniej angażować się w ochronę środowiska. Do kluczowych wyzwań należy zaliczyć:

1. **bariery prawne** - w tym złożoność i niejednoznaczność przepisów, które ograniczają ich możliwości skutecznego działania. Choć wiele krajów wprowadziło przepisy umożliwiające organizacjom ekologicznym udział w procesach decyzyjnych, często spotykają się one z ograniczeniami prawnymi. Skomplikowane procedury administracyjne, długie postępowania sądowe, a także ograniczenia dotyczące dostępu do informacji o środowisku niewątpliwie utrudniają działalność. W niektórych przypadkach przepisy są niejasne lub nieskutecznie egzekwowane, co dodatkowo ogranicza możliwość interwencji.

Przykładem kraju, gdzie bariery prawne i administracyjne utrudniają działalność organizacji, są **Węgry**. Mimo że węgierskie prawo formalnie umożliwia organizacjom pozarządowym, w tym ekologicznym, uczestnictwo w procesach decyzyjnych i administracyjnych w praktyce spotykają się one z licznymi trudnościami. W 2017 roku wprowadzono na Węgrzech ustawę, która zobowiązywała organizacje pozarządowe otrzymujące wsparcie finansowe z zagranicy do zarejestrowania się jako „**organizacje finansowane z zagranicy**” i do ujawniania źródeł swoich funduszy. Na arenie międzynarodowej ustawa ta była znana jako „**Lex NGO**”. Ustawa ta została uznana za środek dyskryminujący organizacje pozarządowe, w tym ekologiczne i utrudniający ich funkcjonowanie. W 2020 roku **Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE)** orzekł, że przepisy te są sprzeczne z prawem UE. Zgodnie z orzeczeniem TSUE: „*ograniczenia w ustawie są sprzeczne z obowiązkami państw członkowskich w zakresie swobodnego przepływu kapitału, prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, prawa do ochrony danych osobowych, prawa do*

KIPR

wolności zrzeszania się i podważają ogólne zaufanie do organizacji pozarządowych.¹” Choć Węgry są sygnatariuszem **Konwencji z Aarhus**, która gwarantuje dostęp do informacji o środowisku, prawo do uczestniczenia w postępowaniach dotyczących ochrony środowiska oraz prawo do odwoływania się od decyzji administracyjnych, w praktyce dostęp do tych informacji bywa ograniczany. Na przykład w sprawie związanej z budową nowego bloku elektrowni atomowej **Paks II**, organizacje ekologiczne miały trudności z uzyskaniem pełnych informacji na temat wpływu inwestycji na środowisko. Władze powoływały się na tajemnice handlowe i kwestie bezpieczeństwa narodowego, co znacząco ograniczało dostęp do kluczowych danych.²

2. **Brak dostatecznych funduszy** - wpływa bezpośrednio na **zdolność do prowadzenia długofalowych projektów i skutecznych kampanii**, które są niezbędne do osiągnięcia celów związanych z ochroną środowiska. Przede wszystkim, organizacje te często polegają na dotacjach, darowiznach oraz sponsorach, co sprawia, że ich działalność jest niepewna i uzależniona od zmieniających się warunków finansowych. Wiele z organizacji stara się zdobywać fundusze z różnych źródeł. Często zdarza się, że organizacje, które mają potencjał do wprowadzenia znaczących zmian, nie mogą zrealizować swoich pomysłów z powodu braku wystarczających środków. Bez odpowiednich funduszy organizacje są zmuszone do realizacji krótkoterminowych inicjatyw, co ogranicza ich zdolność do budowania trwałych rozwiązań. Brak dostatecznych funduszy ma także wpływ na zdolność organizacji do **zatrudniania wykwalifikowanego personelu**. Wyspecjalizowani eksperci w dziedzinie ochrony środowiska, prawa ekologicznego czy komunikacji są niezbędni do skutecznego prowadzenia działań, jednakże ograniczenia budżetowe często zmuszają organizacje do zatrudniania mniej doświadczonych pracowników lub wolontariuszy, co bez wątpienia wpływa na jakość realizowanych projektów.

Jednym z przykładów jest organizacja **Greenpeace**, która borykała się z problemami finansowymi, co wpłynęło na realizację niektórych projektów. Na przykład w 2018 roku Greenpeace International ogłosiło, że musiało ograniczyć niektóre programy związane z ochroną klimatu i bioróżnorodności z powodu spadku darowizn oraz trudności w pozyskiwaniu funduszy na długoterminowe kampanie³.

¹ <https://civilizacio.net/en/news-blog/the-hungarian-government-must-initiate-the-repealing-of-the-ngo-law>

² https://unece.org/env/pp/cc/acc.c.2019.169_hungary

³ <https://www.greenpeace.org/international/about/annual-report/>

KIPR

3. Konflikt między rozwojem infrastrukturalnym a ochroną środowiska- szczególnie w kontekście dużych projektów przemysłowych, infrastrukturalnych czy energetycznych.

Choć celem organizacji ekologicznych jest ochrona przyrody i promowanie zrównoważonego rozwoju, czasami są one postrzegane jako hamulec dla inwestycji. Przykładem tego rodzaju sytuacji był projekt przekopu Mierzei Wiślanej, mający na celu stworzenie połączenia Zalewu Wiślanego z Zatoką Gdańską. Inwestycja miała strategiczne znaczenie dla uniezależnienia Polski od Rosji w zakresie żeglugi, a także przyczynić się do rozwoju portu w Elblągu. Mimo tych korzyści, projekt wzbudził sprzeciw organizacji takich jak Greenpeace Polska i WWF Polska, które obawiały się o przyszłość unikalnych ekosystemów. W rezultacie opóźnienia w realizacji projektu mogły spowolnić rozwój gospodarczy regionu oraz osłabić jego pozycję strategiczną. Podobny problem wystąpił na Dolnym Śląsku, gdzie protesty organizowane przez WWF Polska, Greenpeace Polska oraz Koalicję Ratujmy Rzeki przeciwko budowie zbiorników retencyjnych przyczyniły się do poważnych skutków, takich jak powódzie. Organizacje ekologiczne wskazywały na możliwość zniszczenia naturalnych ekosystemów, ale brak tych inwestycji doprowadził do licznych zniszczeń i zagrożenia życia mieszkańców. W takich przypadkach, ważne jest wyważenie interesów ochrony przyrody z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa ludzi oraz wspierania lokalnej gospodarki. Brak zbiorników retencyjnych okazał się mieć długofalowe, negatywne konsekwencje, które można było złagodzić, gdyby osiągnięto kompromis między ochroną środowiska a rozwojem infrastruktury.

Mimo wyzwań, organizacje ekologiczne mają szereg możliwości, które mogą wykorzystać, aby zwiększyć swoją efektywność i wpływ na ochronę środowiska. Po pierwsze, rozwój współpracy międzynarodowej oraz korzystanie z międzynarodowych instytucji i porozumień, takich jak Konwencja z Aarhus, wzmacniają znacząco ich pozycję w procesach decyzyjnych. Takie porozumienia umożliwiają organizacjom dostęp do informacji, a także aktywne uczestnictwo w debatach dotyczących ochrony środowiska.

Kolejną szansą jest rosnąca świadomość ekologiczna społeczeństwa, która sprzyja mobilizacji społecznej i zwiększonemu wsparciu dla działań proekologicznych. Kampanie edukacyjne oraz akcje uświadamiające mubilizują społeczności lokalne do działania na rzecz ochrony środowiska, co z kolei przyciąga uwagę mediów i decydentów.

KIPR

Wykorzystanie nowych technologii, takich jak platformy cyfrowe i media społecznościowe, stanowi kolejną szansę dla organizacji. Dzięki nim mogą one skuteczniej informować opinię publiczną, prowadzić kampanie fundraisingowe oraz organizować wydarzenia na szeroką skalę. Nowe technologie umożliwiają także lepsze monitorowanie sytuacji środowiskowej i dokumentowanie przypadków naruszeń, co zyskuje na znaczeniu w działaniach na rzecz transparentności.

Dodatkowo, poszerzanie współpracy z innymi sektorami, w tym z biznesem i sektorem publicznym, może prowadzić do wypracowania innowacyjnych rozwiązań na rzecz ochrony środowiska. Partnerstwa między organizacjami ekologicznymi a przedsiębiorstwami mogą skutkować tworzeniem bardziej zrównoważonych praktyk biznesowych, a współpraca z instytucjami publicznymi może umożliwić lepsze wprowadzanie regulacji proekologicznych.

Wreszcie, organizacje mają możliwość inwestować w rozwój kompetencji swoich członków i pracowników, co pozwoli na lepsze wykorzystanie dostępnych zasobów i zwiększy skuteczność działań. Szkolenia z zakresu strategii komunikacyjnych, lobbingu czy zarządzania projektami na pewno wzmocnią zdolność do wpływania na decyzje polityczne i gospodarcze.

Podsumowując, organizacje ekologiczne w Polsce i na świecie stają przed wieloma wyzwaniami, które utrudniają ich działalność na rzecz ochrony środowiska. Złożoność przepisów prawnych, brak dostatecznych funduszy oraz konflikt między rozwojem infrastrukturalnym a ochroną przyrody to tylko niektóre z problemów, z którymi się borykają. Mimo tych trudności, organizacje te posiadają również szereg możliwości, które mogą wykorzystać, aby zwiększyć swoją efektywność i wpływ. Współpraca międzynarodowa, rosnąca świadomość ekologiczna społeczeństwa oraz wykorzystanie nowych technologii otwierają przed nimi nowe perspektywy. Inwestowanie w kompetencje pracowników, budowanie partnerstw z sektorem publicznym i prywatnym, a także angażowanie społeczności lokalnych, mogą prowadzić do wypracowywania innowacyjnych rozwiązań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Organizacje ekologiczne mają potencjał do wprowadzania znaczących zmian, a ich działania mogą przyczynić się do lepszej ochrony środowiska i zwiększenia bioróżnorodności. Kluczowe jest jednak, aby umiejętnie łączyły

KIPR

swoje cele z pragmatycznymi rozwiązaniami, które pozwolą na harmonijne współistnienie ochrony przyrody z rozwojem społeczno-gospodarczym.

Linki:

<https://unece.org/DAM/env/pp/compliance/C2019->

[169/Communication with the Party/frPartyPreC169 28.06.2019 comments on admissibility.pdf](https://unece.org/DAM/env/pp/compliance/C2019-169/Communication%20with%20the%20Party/frPartyPreC169%2028.06.2019%20comments%20on%20admissibility.pdf)

https://unece.org/env/pp/cc/acc.c.2019.169_hungary

<https://www.prawo.pl/prawo/finansowanie-ngo-na-wegrzech-wg-tsue-przepisy-naruszyly-prawo-ue,501094.html>

<https://www.greenpeace.org/hungary/>

<https://civilizacio.net/en/news-blog/the-hungarian-government-must-initiate-the-repealing-of-the-ngo-law>

<https://www.salon24.pl/u/gotowynawszystko/1401161,oni-sprzeciwiali-sie-budowie-zbiornikow-retencyjnych-i-regulacji-wod>

<https://www.money.pl/gospodarka/wycieli-drzewa-pod-zbiornik-retencyjny-ale-prace-rusza-od-nowa-protest-ekologow-7070644828961728a.html>

<https://www.greenpeace.org/international/about/annual-report/>

<https://www.theguardian.com/environment/2015/sep/04/greenpeace-in-india-barred-from-receiving-foreign-funding>

<https://www.greenpeace.org/international/about/annual-report/>